

представник Асоціації Релігійних Об'єднань Казахстану і представник УПЦ МП» [«Лидеры из России и Украины провели семинар в Славянске». НХМ, 23 фев. 2016].

Цей семінар був п'ятим з миротворчої серії, розпочатої в червні 2014 року Mission Eurasia і її глобальними партнерами, і розрахованої мінімум на п'ять років.

Одна з суттєвих особливостей цієї зустрічі була в тому, що її учасники не тільки досліджували миротворчі принципи в теорії, але й взяли участь у гуманітарному служінні тим, хто проживає на лінії фронту. Росіяни разом з українцями роздавали хліб прямо на вулицях постраждалих населених пунктів. Як зазначає НХМ, при цьому «багато міфів і сформовані через пропаганду стереотипи про поточний конфлікт були зруйновані. Були намічені шляхи спільної роботи щодо примирення, відновлення взаємин і гуманітарного служіння в найбільш постраждалих районах України».

Як каже сам Влад Кусакін, «ідея була пов'язана з моїм особистим переконанням, що, побувавши там, людина вже не зможе оцінювати ситуацію так, як вона її сприймала раніше... У 2015 році ми привезли до Слов'янська перших людей з Росії. Після семінару їздили разом з волонтерськими групами в міста Мар'їнку та Красногорівку Донецької області, в інші поселення. Один російський брат зустрівся з тими служителями, які організують там церкви. Каже: "Я пастор більше двадцяти років, але я вперше в житті зустрів "божевільних заради Христа"».

Для росіян це було дуже глибоке емоційне потрясіння — побачити ситуацію як вона є насправді, почути людей, які там живуть, почути своїх українських братів по вірі. За задумом організаторів, семінар, який відкриває інструменти миротворчості та відновлення взаємин, повинен закріпити те емоційне потрясіння, яке вже є в його учасників. Принципи миротворчості учасники можуть потім застосовувати у своїх громадах, до яких вони потім повертаються, як росіяни, так і українці, а також лідери з Середньої Азії.

Порівнювати результати цих діалогів і тих, що проводилися між лідерами українських та російських церков у 2014 році в Єрусалимі та Осло треба, враховуючи одну обставину: у діалогах на майданчиках, організованих Mission Eurasia, більшість учасників з Росії є служителями, лідерами, але не найвищим церковним керівництвом. Бо зрозуміло, що керівникам великих церковних об'єднань, які є медійними особами й контактують з державними структурами, набагато важче висловити якусь думку, якщо вона буде відрізнятися від того, що від них очікують. Проте, діалог з лідерами порівняно невеликих громад теж має сенс. Адже пошук правди, а з нею і релігійної свободи не завжди «спускається» згори, а може бути й низовою ініціативою. В історії протестантизму так і було: коли деякою мірою вичерпала себе Реформація згори, тобто, підтримана лідерами держав, почалася Реформація знизу, від простих громадян.

Сам Влад Кусакін, говорячи про результати діалогів миротворчої серії Mission Eurasia в Україні, схильний до реалістичної оцінки (порівняно невеликий масштаб), але в той же час позитивної, яка впливає з обіцянки, даної Богом пророку Єремії: «як здобудеш дорогоцінне з нікчемного, будеш як уста Мої» (Єр.15: 19). «Організований нами діалог — це і є процес вилучення дорогоцінного з нікчемного. Це процес реальної зміни мислення учасників зустрічей», — підсумовує правозахисник.

На нашу думку, ініціатива Mission Eurasia, а також ті особливості, які пов'язані з безпосередньою участю обох сторін в гуманітарному служінні нужденним, може бути гарним прикладом для будь-якої організації, будь-якої церкви, яка застосовує принцип діалогу для порозуміння, в намаганні зупинити збройний конфлікт, а також для захисту релігійної свободи. Українські християни можуть дати напрям у своєму суспільстві для розвитку цієї думки й показати, на яких засадах це ґрунтується.

11. Лариса МОІСЕЄНКО. Діалог культур як фактор розвитку цивілізацій

Перспективи ведення культурного діалогу завжди вважалися досягненням цивілізації. Оскільки на початку розвитку людства міжплем'яне спілкування відбувалося за принципом родоплем'яного ізоляціонізму, що відіграв вирішальну роль у становленні первісного

суспільства [1]. Сьогодні ж вважається, що культурна ізоляція може привести до загибелі певної цивілізації.

Діалог культур – термін, що отримав широке розповсюдження в ХХ столітті. Найчастіше його розуміння полягає у взаємовпливі, проникненні чи відштовхуванні різних історичних чи сучасних культур як форми їх конфесійного чи політичного співіснування [2]. Насправді ж зміст терміну значно складніший, оскільки сам культурний діалог здатен виступати як фактор зняття напруги, примирення та попередження конфліктів, а за умови активної взаємодії рівноправних суб'єктів діалог культур може створити атмосферу довіри та взаємоповаги [3]. Тобто взаємодія культур завжди вважалася найбільш сприятливою умовою розвитку мультикультурних спільнот. Відсутність же діалогу, конфлікт культур є фактором, що ускладнює взаємодію між представниками різних культур та має обмежений характер.

Характер та напрямки розвитку культурного діалогу на сучасному етапі визначаються інтеграційними та глобалізаційними процесами. Але особливо активно проблеми культурного діалогу обговорюють під час виникнення міжетнічних чи міжконфесійних конфліктів.

Так, на сучасному етапі активно розробляються питання межі, можливості та умови здійснення культурного діалогу, відбувається аналіз джерел та трансформаційних процесів діалогу культур. В Україні питання діалогу культур набули актуальності у зв'язку з конфліктом на Сході України. Проблема полягає в тому, що чим довше триває конфлікт, тим більше дослідників схиляється до думки про неможливість здійснення культурного діалогу. В ході обговорень та дискусій стало зрозумілим, що в основі конфлікту лежить, перш за все, конфлікт культур, навіть цивілізацій.

Але, на жаль, досьогодні в країні не вироблено єдиної офіційної стратегії з організації культурного діалогу з українцями, що залишилися на окупованих територіях. Дещо краще розроблена стратегія культурного діалогу з українцями, що проживають в зоні АТО. Найбільш активно в даному напрямку діють неурядові та релігійні організації. При цьому результативність їх дій залежить і від підтримки місцевих органів влади.

Так, наприклад, за останні півроку в прикордонному місті Покровську Донецької області за підтримки громадських активістів були проведені кілька важливих заходів, спрямованих на створення платформи для культурного діалогу та співпраці: у травні 2016 року - Дні Європи, в яких взяли участь школярі, студенти Красноармійського індустріального інституту та Донецького національного технічного університету, активісти, делегати з Євросоюзу (координатор проектів ОБСЄ в Україні посол Вайдотас Верба, генеральний консул Німеччини Вольфганг Мессінгер і менеджер з комунікацій Представництва ЄС в Україні Мартті Лутсар) [4].

Першого липня 2016 року стартував фестиваль «З країни в Україну», метою якого було зміцнення та культурний розвиток української культури в містах Півдня та Сходу України [5]. В INTERNET - газеті Тиждень.ua, фестиваль був названий «культурною інтервенцією у малі міста Донбасу» [6].

5-8 липня 2016 року з метою культурного обміну активісти міста були запрошені керівником Донецької обласної військово-цивільної адміністрації Павлом Жебрівським на всеукраїнський фольклорний фестиваль «Купальські роси» на Житомирщину [7]. Ці заходи, в яких брали участь представники різних регіонів України, мають велике значення для консолідації українців.

Що стосується «культурної інтервенції» щодо окупованих територій, то її здійснення відбувається доволі слабо і з низькою результативністю. Причиною такого стану речей є невизначеність уряду та й громадськості у ставленні до українців, що проживають на окупованих територіях в Донбасі та Криму та відсутності єдиної урядової стратегії з цих питань.

Крім того, ситуація ускладнюється доволі агресивною проросійською ідеологічною політикою, що проводиться на окупованих територіях і засиллям інформативного простору російськими ЗМІ. Відтак створюється основа не для культурного діалогу, а для конфлікту культур. На окупованих територіях, як і на території Росії: активно підтримується ностальгія

за радянським минулим та ідея відродження СРСР; акцентується увага на штучності держав, що входили до складу СРСР та отримали незалежність на початку 90-х років ХХ ст.; відбувається критика світоглядних позицій Заходу; підтримуються ідеї, що Україна є частиною православної цивілізації, невід'ємною складовою «східнослов'янського ядра», що може існувати виключно в тісному союзі з Москвою; наголошується на тому, що націоналізм є згубним явищем, результатом чужорідної урядової інтриги, створеної з метою нашкодити Москві. Всі ці твердження знаходять нерозуміння і навіть відторгнення в українців, що своє подальше майбутнє пов'язують із повним розривом із радянським минулим та курсом на європейську інтеграцію.

Крім того ситуація підсилюється і релігійним фактором, незрозумілою для більшості українців позицією УПЦ МП [8]. Релігійна складова виступає важливою складовою культурного діалогу. Тим більше, що міжконфесійні відносини все частіше переходять до категорії стратегічних геополітичних проблем, вимагають більш чіткого та глибокого вивчення та міжнародно- правового врегулювання [9].

Конфесійна карта України відрізняється не тільки яскравістю, а й складним зв'язком етнічного та конфесійного факторів. Ця ситуація не є унікальною в світовій та історичній практиці. Вона склалася історично під впливом різних політичних й економічних факторів. Не останню роль тут зіграли також і духовні пошуки віруючих.

Аналіз стану та тенденцій розвитку релігійної ситуації та державно-конфесійних відносин в Україні дає підстави стверджувати, що за двадцятип'ятирічний період існування незалежної України швидкими темпами зросла кількість протестантських та неорелігійних організацій, водночас збереглося історично-притаманне домінування православ'я [10].

Релігійне життя України продовжує розвиватися в загальній структурі суспільного життя і під впливом соціально-економічних та політичних процесів. Українська нація знаходиться - як свідомо, так і підсвідомо - в пошуках тих духовних орієнтирів, які могли б зняти соціально-психологічну напругу в суспільстві. І вже ні в кого не викликає сумнівів теза, що релігія є важливим складовим духовної культури.

Традиційно конфесійна ситуація значно різниться, якщо аналізувати її за регіонами України. В межах одного регіону чи навіть району можемо помітити значну різницю у співвідношенні конфесій та віруючих. Наведемо тут аналіз конфесійної карти лиш Покровського (кол. Красноармійського району) Донецької області.

Так, за офіційними даними райдержадміністрації в сільській місцевості цього району Донецької області зареєстровано 18 релігійних громад, з них одна - УПЦ КП, одна – релігійна громада «Християнська церква «Світло світу», одна – «Церква Євангельських Християн-Баптистів», 15 – УПЦ МП. Тобто село традиційно залишається прихильним до УПЦ МП, хоч загалом не можна сказати про високий відсоток воцерковлених в цих селах. Так, наприклад, у великому селі Гродівка (що нараховує біля 2 тисяч мешканців) в середньому в храмі під час святкової недільної літургії можна нарахувати не більше 20 осіб разом із церковним хором.

Одночасно тільки в одному маленькому місті Мирнограді (трохи більше 50 тис. мешканців) зареєстровано 21 релігійна громада. Таблиця релігійної мережі організації міста станом на 2016 рік виглядає так: 1) УПЦ МП -6 громад. 2) УПЦ КП – 1. 3) УГКЦ – 1. 4)Церква Євангельських християн-баптистів – 2. 5) Церква християнської віри євангельської «Джерело життя» - 1. 6) Церква християнської віри євангельської «Церква Божа в пророцтвах «Слово віри» -1. 7) Церква християнської віри євангельської «Любов Христа» -1. 8) Громада мусульман -1. 9) Християнська Церква «Світло Сходу» - 1. 10) Громада євангельських християн «Церква Христа Спасителя» - 1. 11) Свідки Єгови – 1. 12) Церква євангельських християн-баптистів «Відродження» -1.

25 березня 2016 року була проведена V регіональна наукова конференція «Невідомі сторінки історії Димитрова», яка була присвячена історії релігії в регіоні. До участі у конференції були запрошені представники релігійних громад міста. Зголосилися та прийняли участь 16 громад. Співкери говорили про історію появи своїх громад, толерантність та необхідність встановлення діалогу між представниками різних релігійних течій.

Як бачимо, традиційно УПЦ МП продовжує домінувати в сільській місцевості, в малих містах доволі активно працюють протестантські релігійні організації.

Отже, діалог культур це складний процес за своєю структурою, умовами здійснення, значенням, змістовним рівнем тощо. Він знаходиться під впливом різних факторів і перш за все - від культурних та релігійних відмінностей, що мають глибокі коріння. Важливою компонентою словосполучення діалог культур є культура, яка під час збройного конфлікту в Україні перетворилася на головну складову збереження ідентифікації нації. Не менш важливим фактором в умовах конфлікту постає і релігійний фактор[11].

Умовами конструктивного культурного діалогу є: наявність рівноправних суб'єктів діалогу; перевага внутрішніх зв'язків над зовнішніми в структурі взаємозв'язків між суб'єктами активної взаємодії; пріоритет загальнолюдських цінностей; висока культура суспільства, здатного творчо сприймати іншу культуру; наявність потреби у діалозі; бажання партнерів виробити спільну нову культурну парадигму. Крім того, необхідне бажання та воля всіх учасників до пошуку взаємопорозуміння.

Джерела

1. Шейко В.М. Генеза та еволюція діалогу культур у цивілізаційному глобалізаційному світі [Електронний ресурс] / - Режим доступу: <http://www.ic.ac.kharkov.ua/RIO/kultura33/04.pdf>
2. Новая философская энциклопедия [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://iphras.ru/elib/0958.html>.
3. Кокшаров Н.В. Взаимодействие культур: диалог культур [Електронний ресурс]. / Н.В. Кокшаров - Режим доступу: <http://credonew.ru/content/view/352/28/>
4. <https://www.facebook.com/krayna.ukraina/>
5. <http://orbita.dn.ua/den-evropy-v-krasnoarmejske-v-tsentre-goroda-razvernuli-flag-evropy.html>
6. <http://tyzhden.ua/Society/168974>
7. <http://vgolos.zt.ua/yak-u-nemyrnytsyah-svyatkuvaly-kupalski-rosy-foto.html>
8. Банах В. Нові російські слов'янофіли та євразійці 90-х років. Релігійний аспект.//Історія релігій в Україні. Кн. 2. - Львів : Логос, 2016 . – С. 138- 145.
9. Шевцов В.М. Диалог мировых религий как важнейшее условие обеспечения национальной безопасности [Електронний ресурс]. / - Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/dialog-mirovyh-religiy-kak-vazhneyshee-uslovie-obespecheniya-natsionalnoy-bezopasnosti>
10. Дані Департаменту у справах релігій та національностей Міністерства культури України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://risu.org.ua/ua/index/resources/statistics/ukr2016/63055/>
11. Келеберда Н.Г. Диалог религий в культурном контексте культур [Електронний ресурс]. / - Режим доступу: http://www.journal-nio.com/index.php?option=com_content&view=article&id=442&Itemid=88

12. Едуард МАРТИНЮК та Олена НИКИТЧЕНКО. Конвергентні процеси в сучасному релігійному житті та свобода совісті

У світі, де сучасні аналітики впевнено стверджують, що кількість терористичних актів та їх жертв буде лише зростати, ознака того, що за більшістю цих людських трагедій криється релігійна вмотивованість злодіїв, мабуть не зовсім зручно вести розмову про речі, що знедавна вважались більш-менш сталими – про конвергентні процеси у релігійному житті сучасності. Але іншого засобу подолання релігійних розбіжностей аніж шлях взаємопорозуміння між учасниками будь якого конфлікту, особливо такого, що набув антагоністичного рівня, людство ще не створило.

Підсумовуючи головні тенденції розвою релігійного життя другої половини ХХ – початку ХХІ століть (актуалізація есхатології та соціальних концепцій, американізація, інклюзивізм, віртуалізація, глобалізація, діалог, екуменічний рух, егосинтонізація, екзотерізація, консюмерізм, модернізм і постмодернізм, нові релігії, паксізація, приватизація, сучасний релігійний плюралізм, раціоналізація культових дій, ревівалізм, секуляризація, синкретизм, сцієнтизм, уніфікація екстеріоризації, толерантність, фемінізація, фундаменталізм, харизматизація – перелік їх тут не є вичерпним) в їх взаємозв'язку зі станом свободи совісті, можна сказати: по-перше, що всі вони одноставно впливали на процеси відтворення свободи віри, чи не віри, а по-друге, самі відтворювались під впливом здійснення свободи думки.